УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовао комисију

Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду на седници одржаној 27. фебруара 2013. године донело је одлуку о образовању Комисије за преглед и оцену урађене докторске дисертације кандидаткиње **мр Милевице Бојовић** под насловом „Значај и развој комуникативне језичке способности студената у учењу енглеског језика као језика струке“

2. Састав комисије:

1. др Ивана Трбојевић Милошевић, доцент, ужа научна област Англистика, предмет Енглески језик, изабрана 26.маја 2010. године, Филолошки факултет Универзитета у Београду

2. др Смиљка Стојановић, доцент, ужа научна област Англистика, предмет Енглески језик, изабрана 10.маја 2010. године, Филолошки факултет Универзитета у Београду

3. др Светлана Стојић, доцент, ужа научна област Енглески језик, изабрана 5.марта.2013., Филозофски факултет Универзитета у Београду

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме:
Милевица, Десимир, Бојовић
2. Датум рођења, општина, република:
27. 02. 1970. године, Чачак, Србија
3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе:
3. 07. 1998. године, Београд, Филолошки факултет Универзитета у Београду, „Теоријске основе стручног припремања и постдипломског усавршавања наставника страних језика“
4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:
Филолошке науке, Англистика, Методика наставе страног језика
звање: магистар филолошких наука

Кратка биографија:

Милевица Бојовић је рођена 27. фебруара 1970. године у Чачку где је завршила основно и средње образовање као носилац дипломе „Вук Караџић“. Основне студије енглеског језика и књижевности завршила је 1993. године на Филолошком факултету у Београду На истом факултету је исте године уписала постдипломске студије смер: Методика наставе страног језика – енглески језик, које је завршила 1998. године одбранивши магистарску тезу под називом „Теоријске основе стручног припремања и постдипломског усавршавања наставника страних језика“ чиме је стекла научно звање магистра филолошких наука.

Од 1. октобра 1997. године ради на Агрономском факултету у Чачку као предавач,

виши предавач и наставник страног језика за предмет Енглески језик на свим образовним профилима.

Посебна област стручног и научног рада је примењена лингвистика и методика наставе енглеског језика, психолингвистика, социолингвистика и образовање наставника. Преводи научне и стручне радове из следећих области: агрономије, биотехнологије, електротехнике, машинства и педагошке психологије.

Од 2003. године инструктор је акредитованог програма стручног усавршавања наставника „Изабери границу – подршка наставницима почетницима“ за диференцирани део у подручју наставе страног језика (организује Технички факултет у Чачку).

Списак објављених радова

Радови објављени у часописима међународног значаја (група М20)

1. Zlatić, L., Bjekić**,** D**.,** Marinković, S., & **Bojović, M.** (2013, у штампи). Development of teacher communication competence. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. ISSN: 1877-0428. (прихваћенно за објављивање – потврда у прилогу) **М 24**

2. Bjekić**,** D**., Bojović, M**., Zlatić, L., & Stanisavljević, M. (2012). Managers' Communication Competence, *Metalurgia International - domain Management and Marketing*, XVII(7), 239-247, available on http://www.metalurgia.ro/Metalurgia_International_7_2012.pdf ISSN 1582-2214. **М 23**

3. Bjekić, D., Zlatić, L., **Bojović, M.** (2010). Izobraževanje komunikacijsko kompetentnega učitelja, *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja,* 25(5), 29-43, ISSN 0353-1392, COBISS.SI-ID 260138496, http://cobiss6.izum.si/scriptr/cosibb?id=2357129358026412 **М 23**

4. **Bojovic, M**. (2008). Development of reading skills in second language learning and teaching, *International Journal of Psychology*, 43(3/4), 223, ISSN 0020-7594 **М 23**

5. **Бојовић, М.** (2002). Карактеристике и улоге наставника страних језика. *Педагогија, 40,* 3, 85-98. ISSN: 0031-3807, http://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0031-3807/2002/0031-38070203075B.pdf **М 24**

Радови објављени у часописима националног значаја (група М50):

1. Бјекић, Д., **Бојовић, М.,** Драгићевић, С., Бјекић, М. (2008). Развијање техничке компетентности, Педагогија, 1/2008: 50-61. ISSN: 0031- 3807 **М 51**

2. Бјекић, Д., **Бојовић, М**., Златић, Л. (2003). Комуникација у учионици: одговорност наставника, *Васпитање и образовање, 1/2003:* 111-132. **М 53**

3. **Бојовић, М.** (2001): Развој наставника као приступ усавршавања наставника страних језика, Васпитање и образовање, 3/2001: 204-212. **М 53**

Радови на међународним научним скуповима штампани у целини и изводу:

1. **Bojović, M.** (2013). Foreign language anxiety and classroom oral activities, 2nd Conference on English Language and Anglophone Literature Today, 16 March 2013, Novi Sad, Serbia: Faculty of Philosophy. **М 34**

2. Zlatić, L., Bjekić, D., Marinković, S., & **Bojović, M.** (2013). Development of Teacher Communication Competence, 5th World Conference on Educational Sciences, Sapienza University, Rome, Italy, 5-8 February 2013, *Programme Book, CD Book of Abstracts* **М34**

3. **Bojović, M.** (2012). Anxiety in foreign lanuage learning, 6th European Conference on Personality Psychology, Trieste, July 10-14, 2012, in: Di Bias, L., Carnaghi, A., Ferrante, D. & Piccoli, V. (eds.): *Book of abstracts*, PO2-33, 227. http://www.theoffice.it/ecp16 **М 34**

4. Zlatić, L., Bjekić, D., **Bojović, M.** (2011). Social skills and interaction involvement of student-prospective teachers, 12th European Congress of Psychology, Istanbul, 4-8 July, 2011, *Poster Abstracts*, 637.

http://ecp2011.org/assets/Uploads/mailing2/pdf/abstract_book/POSTER_PRESENTATIONS.pdf **M 34**

5. **Bojovic, M**. (2010). Reading skills and reading comprehension in English for specific purposes, The International Language Conference on the Importance of Learning Foreign Languages for Communication between Cultures, Celje, Slovenia, 23-24 Speptember, 2010, Available on https://fl.uni-mb.si, *Book of proceedings* (CD). **M 33**

6. **Bojovic, M**. (2009). Reading skills and comprehension in second language classroom, the 11the European Congress of Psychology, Oslo, Norway, 7-10 July, *Book of Abstracts,* p. 579 (CD). **M 34**

7. Bjekić, D., Zlatić, L., **Bojović, M.** (2007): Education of Communication Competent Teachers, XIII World Congress of Comparative Education Societies "Living Together: Education and Intercultural Dialogue" 3rd-7th September, 2007, Sarajevo: *Book of Abstracts:* p. 56; *Book of Proceedings (*CD). **M 33**

8. **Bojovic, M**. (2006). Teaching Foreign Languages for Specific Purposes: Teacher Development, Association of Teacher Education in Europe 31st Annual ATEE Conference ''Co-operative Partnership in Teacher Education'' 21st – 25th October, 2006, Portorož, Ljubljana: *Book of Abstracts:* p. 77; *Book of Proceedings:* pp. 487-493**.** **M 33**

9. **Бојовић, М.** (2006): Комуникација у учионици: комуникативна језичка способност у наставни страних језика, Међународна научна конференција „Развијање комуникационих компетенција наставника и ученика", Јагодина: Учитељски факултет, *Књига резимеа*: 86-87; *Развијање комуникационих компетенција* - *зборник радова*: 543-552. **M 33**

Радови на научним скуповима у земљи и научним скуповима са међународним учешћем штампани у тематским зборницима и тематским бројевима часописа

1. **Бојовић, М.** (2012). Критички преглед модела и теорија читања на матерњем и страном језику. у: Стојиљковић, С., Тодоровић, Ј. и Ђигић, Г. (ур.). *Личност и образовно-васпитни рад, тематски зборник радова,* Ниш: Филозофски факултет, 87-98**.** **M45**

2. **Bojovic, M**. (2008). Reading comprehension: developing reading skills, в: Усачева, И. В. и Леонтьев, Д. А. (Ред.-сост.) *Журнал Международного института чтения им. А. А. Леонтьева,* Понимание текста: междисциплинарный 12-й научно-практической конференции по психологии и педагогике чтения, посвященой 20-летию Аццоциации иццледователей чтения, 4-5 декабря 2008 года, МГУ им. М. В. Ломоносова, Москва, 104-107. **M45** (рад објављен у целини у тематском броју часописа)

Радови на научним скуповима у земљи штампани у целини и изводу:

1. **Бојовић, М.** (2012). Испитивање анксиозности у учењу страних језика, VIII Конференција „Дани примењене психологије", 28-29. септембар, 2012, Ниш, у: Видановић, С., Хедрих, В. и Ранђеловић, К. (ур). *Књига резимеа*, Ниш: Филозофски факултет, 139-140. **M64**

2. Бјекић, Д., Бјекић, М., **Бојовић, М.,** Драгићевић, С. (2004/2005). Процена садржаја са интернета примењљивих у настави на димензији конструктивизам-инструктивизам, Научни скуп са међународним учешћем „Технологија и информатика у образовању – изазов 21. века", објављено у целини у: *Технологија и информатика у образовању – изазов 21. века – зборник радова,* Београд: Институт за педагошка истраживања; Нови Сад: Центар за развој и примену науке, технологије и информатике, 385-397. **M 63**

3. **Бојовић, М.** (2004). Значај и развој вештине говора код ученика у остваривању комуникације на страном језику, Научни скуп са међународним учешћем „Комуникација и медији у савременој настави" *а) Књига резимеа,* Јагодина: Учитељски факултет, 47; б) Објављено у целини у: *Комуникација и медији – зборник радова,* Јагодина: Учитељски факултет, Београд: Институт за педагошка истраживања, 465-477. **M 63**

4. Бјекић, Д., Златић, Л., **Бојовић, М**. (2003). Оцена високошколске наставе – утицај времена процењивања и врсте процене на резултате евалуације, IX научни скуп „Емпиријска истраживања у психологији“, *Књига резимеа,* Београд: Филозофски факултет, 54-55. **М64**

Приручници за наставнике:

1. **Бјекић, Д.**, Златић, Л., Дуњић-Мандић, К., Бојовић, М., Јаћимовић, Т. (2007). *Изабери границу - приручник за програм стручног усавршавања наставника и стручних сарадника*, ИП, Чачак: Матуре арт и Технички факултет.
2. Бјекић, Д., **Бојовић, М**., Златић, Л. (2003). Вербална комуникација у учионици, у: *Комуникација и учење у настави технике – приручник за акредитовани програм стручног усавршавања наставника,* Чачак: Технички факултет. (CD издање). (програм стручног усавршавања акредитован од стране Министарства просвете и спорта Републике Србије)

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

„Значај и развој комуникативне језичке способности студената у учењу енглеског језика као језика струке“

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Докторска дисертација Милевице Бојовић има 524 стране и чине је следеће целине:

- Резиме са кључним речима на српском језику, у коме су описани предмет и циљеви истраживања, методологија, најзначајнији резултати и закључак;
- Резиме са кључним речима на енглеском језику;
- Садржај;
- Предговор;
- Текст дисертације

Основни текст дисертације има укупно 334 стране, 135 табела и 7 слика и састоји се од следећих **8 поглавља:**

1. Увод (5 страна)
2. Комуникативна компетенција и комуникативна језичка способност: одређење појма (47 страна, 3 слике)
3. Психолошко-педагошки фактори способности комуникације на страном језику (9 страна)
4. Методологија истраживања (35 страна, 14 табела)
5. Нивои комуникативне језичке способности и њених психолошко-педагошких фактора (61 страна, 49 табела, 4 слике)
6. Разлике између образовно-демографских варијабли у погледу комуникативне језичке способности и њених психолошко-педагошких фактора (61 страна, 39 табела)
7. Развој комуникативне језичке способности на страном језику и њени психолошко-педагошки фактори: релације (88 страна, 33 табеле)
8. Закључак (28 страна)

- **Литература, сачињена од 234 библиографске јединице (19 страна);**
- **Прилози**
-

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Тема којом се мр Милевице Бојовић бави у својој докторској дисертацији релевантна је за област образовања, првенствено у настави и учењу страног језика. Одређивање способности које доприносе успешној комуникацији на страном језику, изналажење и евалуација нових модела стицања способности успешне комуникације на страном језику и пратећа реорганизација наставних програма представљају приоритете примењено-лингвистичких истраживања усвајања страног језика. Тема докторске дисертације мр Милевице Бојовић смештена је у оквир таквих истраживања - она се бави значајем и развојем комуникативне језичке способности на страном језику струке у систему формалног образовања у Србији, које поред теоријског и лингвистичког има и социолошки, економски и културни значај.

Докторска дисертација мр Милевице Бојовић је изложена на 334 стране основног текста који је праћен литературом од 234 јединица и 149 страна прилога. Структуру дисертације чине увод у коме су приказани проблем, циљеви и значај истраживања и структура рада, затим два поглавља посвећена теоријском оквиру и прегледу значајне литературе, поглавље које обрађује методологију истраживања, три поглавља посвећена резултатима истраживања и дискусији добијених резултата и закључак у коме се резимирају најважнији резултати, изводе педагошке импликације добијених резултата и дају смернице за будућа истраживања. У дисертацији је коришћено 234 референци. У прилозима дисертације се налазе задаци студената за експериментални део истраживања, мерни инструменти који су коришћени у истраживању, затим додатне табеле које обухватају факторску анализу, анализу варијансе, укључујући и post-hoc анализу, и корелацијски однос испитиваних варијабли, као и транскрипте презентација студената у три различита комуникацијска контекста (180 презентација) које су задате задацима у експерименту.

1. Увод

Уводно поглавље представља мотив и позадину истраживања. Кандидаткиња истиче значај комуникационо оријентисаних приступа у настави страног језика и теоријског концепта комуникативне компетенције чиме се демонстрира померање нагласка са познавања језика као формалног система и фокусирање на знање језика и вештине примене усвојеног знања при интеракцији у стварној комуникацији. Наглашено је и да је све већи значај комуникацијског приступа у настави страних језика, који је настао и као одговор на постојање стручне и академске потребе говорника енглеског као страног језика али и као одговор на неопходност повећане професионалне мобилности, условио да истраживања у области примењене лингвистике о елементима комуникативне језичке способности на страном језику постану све релевантнија и примењивија и за наставнике практичаре и креаторе наставног материјала.

У наставку поглавља кандидаткиња даје преглед истраживања која се баве значајем и развојем комуникативне језичке способности, а спроведена су у Србији. Емпиријска истраживања посвећена развоју комуникативне језичке способности у области страног језика струке су прилично малобројна и односе се на емпиријско праћење самопроцене комуникативне компетенције.

2. Комуникативна компетенција и комуникативна језичка способност: одређење појма

Централна тема другог поглавља јесте комуникативна језичка способност на страном језику. У првом делу је описан теоријски појам комуникативне компетенције кроз детаљан приказ доприноса антрополошких, социолошких, антрополингвистичких и социолингвистичких истраживања (Dell Hymes; Erving Goffman; John Gumperz), лингвистичко-етнографских истраживања (Muriel Saville-Troike), педагошко-психолошких истраживања природе учења и усвајања страног/другог језика и двојезичног образовања (James Cummins). Посебна пажња је

посвећена значају и доприносу лингвистичких истраживања учењу страног језика у разредном окружењу (Michael Canale & Merill Swain; Claus Faerch, Kirsten Haastrup & Robert Phillipson; Sandra Savignon) и разради појма комуникативне компетенције, дат је приказ релевантних модела и назначен утицај на развој појма комуникативна језичка способност.

У другом делу поглавља дат је теоријски оквир за проучавање комуникативне језичке способности на страном језику и детаљно су објашњени релевантни модели и њихове компоненте (Bachmann; Заједнички европски референтни оквир за језике) . На крају поглавља сагледава се могућност обликовања еклектичког модела комуникативне језичке способности на страном језику. Као посебне компоненте комуникативне језичке способности издвојене су: језичка компетенција у ширем смислу која обухвата граматичку компетенцију, текстуалну компетенцију, функционалну/илокуторну компетенцију, социолингвистичку компетенцију; течност у изражавању као квалитативан чинилац који одређује успешну примену функционалне компетенције; стратегијска компетенција и невербална комуникативна способност као два релевантна чиниоца целокупног комуникацијског језичког деловања.

3. Психолошко-педагошки фактори способности комуникације на страном језику

У овом поглављу мр Милевица Бојовић осветљава факторе комуникативне компетенције на страном језику који су засновани на психичким и педагошким процесима: фактори засновани на психичким процесима обухватају самопроцену способности усменог изражавања на страном језику, ставове ученика о учењу страног језика и анксиозност у учењу страних језика; стратегије усменог изражавања на страном језику представљају фактор заснован на педагошким процесима. За сваки наведени фактор је дат преглед проучавања и теоријски оквир проткан релевантним прегледом литературе.

4. Методологија истраживања

Четврто поглавље представља опис организације истраживања кандидаткиње. Представљени су циљеви истраживања који се односе на утврђивање развоја комуникативне језичке способности као и потенцијални утицај психолошко-педагошких и образовно-демографских фактора на развој комуникативне језичке способности. Истиче се и неопходност дефинисања односа комуникативне језичке способности студената и фактора који могу имати утицај на развој комуникативне језичке способности студената, а који укључују самопроцену способности усменог изражавања као и стратегије усменог изражавања на енглеском језику као страном језику струке. Такође, настоје се одредити и потенцијални односи развоја комуникативне језичке способности на страном језику струке и ставова студената о учењу енглеског језика као страног, односно анксиозности у учењу енглеског језика као страног. У наставку поглавља описани су задаци посебно креирани како би се испунили циљеви истраживања који су подразумевали студентске презентације у три различита социјална комуникацијска контекста који су захтевали варијације регистра и језичких функција.

Варијабле у истраживању су мерене коришћењем следећих инструмената:
- за мерење комуникативне језичке способности на страном језику коришћена је Скала комуникативне језичке способности, посебно креирана за ово истраживање на основу различитих извора (Bachman & Palmer, 1990; ZEROJ, 2011; Milanovic, Saville, Pollit & Cook, 1996; Jungheim, 2001), као инструмент спољашње евалуације;
- за мерење психолошко-педагошких фактора коришћени су следећи инструменти: Скала самопроцене ученикових говорних способности на страном језику (посебно креиран за ово истраживање), Скала самопроцене ученикових стратегија усменог изражавања на страном језику (скала је модификована и на усмено изражавање оријентисана верзија скале Strategy

Inventory for Language Learning – Oxford 1989), Скала ученикових ставова о учењу страних језика (Beliefs About Language Learning Inventory – Horwitz, 1985), Скала анксиозности ученика у учењу страних језика (Foreign Language Classroom Anxiety Scale – Horwitz et al., 1986). Кандидаткиња се из практичних разлога определила за инструменте засноване на самопроцени за мерење независних варијабли, што представља и једно од ограничења истраживања;
- за мерење образовних и демографских варијабли коришћена је анализа садржаја (наставни програми примењени у истраживању) и Општи упитник (пол, трајање инструкције на страном језику струке, укупно трајање учења енглеског као страног језика, претходни успех у настави предмета енглески језик нна високошколској установи), посебно креиран за истраживање.

Поглавље је даље посвећено детаљном опису узорка испитаника који се састојао од 60 студената Агрономског факултета у Чачку, Универзитета у Крагујевцу и представља пригодан узорак. Експеримент је реализован у оквиру редовног програма наставе и вежби из предмета Енглески језик на три наставна смера, на другој, трећој и четвртој години студија у четири истраживачке групе. На крају поглавља дат је опис тока испитивања.

5. Нивои комуникативне језичке способности и њених психолошко-педагошких фактора

Пето поглавље је једно од три поглавља дисертације где кандидаткиња представља резултате спроведеног емпиријског експерименталног истраживања и дискусију добијених резултата. Овај део дисертације посвећен је одређивању нивоа комуникативне језичке способности на страном језику и њених психолошко-педагошких фактора.

У наставку поглавља резултати су организовани према испитиваним варијаблама, и за сваку варијаблу су установљени дескриптивни статистички показатељи који се односе на просечне вредности (аритметичка средина) и степен одступања од истих (стандардна девијација) и на расподелу фреквенција (дистрибуција изражена процентима).

Што се тиче психолошко-педагошких фактора, дескриптивна анализа је показала да студенти углавном процењују да им је комуникативна језичка способност на станом језику на умереном нивоу, уз фреквентну примену стратегија усменог изражавања, фреквентну заступљеност вежби усменог изражавања на часовима страног језика на високошколској установи, висок степен самопоузданости у успешност извођења вежби усменог изражавања на часовима енглеског језика на факултету. Испитаници имају генерално позитивне ставове према учењу енглеског као страног језика, при чему се као компонента истиче мотивација за учење страног језика која је на високом нивоу, и умерен ниво анксиозности у учењу страног језика у разредном контексту.

6. Разлике између образовно-демографских варијабли у погледу комуникативне језичке способности и њених психолошко-педагошких фактора

У шестом поглављу кандидаткиња настоји да утврди потенцијалне разлике у нивоима комуникативне језичке способности студената као и у нивоима самопроцене способности комуникације на страном језику, примене стратегија усменог изражавања на страном језику, ставова студената о учењу страног језика и самопроцењене анксиозности у учењу страног језика у односу на испитиване образовно-демографске варијабле и да ли и колико образовно-демографске варијабле утичу на установљене разлике. Резултати су организовани према испитиваним варијаблама и објашњени су резултати анализе варијансе.

7. Развој комуникативне језичке способности на страном језику и њени психолошко-педагошки фактори: релације

Ово поглавље испитује постојање и значај односа комуникативне језичке способности студената

на енглеском као страном језику струке и њених психолошко-педагошких фактора, прецизније самопроцене способности комуникације студената на страном језику, примене стратегија усменог изражавања на страном језику, ставова студената о учењу страног језика и анксиозности у учењу страног језика. Будући да је циљ био да се испита повезаност наведених варијабли, спроведен је низ корелацијских анализа. Добијени резултати указују на висок степен интеркорелације компонената сваке испитиване варијабле.

8. Закључак

У завршном поглављу кандидаткиња је закључила да су комуникативна језичка способност и њени психолошко-педагошки фактори високо конзистентни конструкти. Детаљно су размотрени елементи који су утицали на развој комуникативне језичке способности испитаника у истраживању. Када се узму обзир сви резултати истраживања, они сугеришу да наставни програми примењени у истраживању (и то нарочито комуникацијски оријентисани наставни програм) и дужина трајања инструкције у области страног језика струке утичу на развој комуникативне језичке способности.

Такође, ове две образовне варијабле утичу и на одређене психолошко-педагошке факторе – наставни програми примењени у истраживању могу да утичу на самопроцену способности усменог изражавања на страном језику (нарочито на самопроцену социолингвистичке компетенције) а заједно са трајањем инструкције у области страног језика струке утичу на ниво анксиозности студената у учењу страног језика и на студентову евалуацију наставних активности (пре свега на процену фреквентности вежби усменог изражавања на часовима енглеског језика и на самоувереност у успешно извршавање задатака/вежби усменог изражавања на часовима енглеског језика).

У складу са резултатима истраживања кандидаткиња даје предлоге за наставну праксу. Како се комуникацијски оријентисан наставни програм и развој интегрисаних вештина на испитиваном узорку показао као најефикаснији у развоју комуникативне језичке способности студената на енглеском језику као страном језику струке и како је дужи период инструкције у области страног језика струке такође имао исти резултат, предлаже се примена комуникацијски оријентисаног наставног програма уз развој интегрисаних језичких вештина и дужи период континуиране инструкције. Истиче се значај студентове самопроцене која може да укаже на потребе студената и ученика у учењу страног језика, на добре стране и недостатке и тиме се процес учења страног језика учини ефикаснијим. Препоручује се укључивање у наставни процес свих активности које подразумевају примену стратегија усменог изражавања на страном језику као и што фреквентнију заступљеност активности усменог изражавања ради смањивања анксиозности на страном језику и повећања самоувереност у успешност студената– овакви приступи ће омогућити и развој комуникативне језичке способности на страном језику.

На основу наведених ограничења у истраживању кандидаткиња даје смернице за даља истраживања препоручујући лонгитудинални приступ и методологију која ће претпоставити и шири узорка и дијапазон инструмената нарочито оних квалитативних. Такође истиче потребу одређивања важне димензију наставног процеса а то је интеракција наставник-ученик и испитивања уз помоћ адекватних инструмената.

VI ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Значајан полазни резултат истраживања је да је комуникативна језичка способност високо конзистентан конструкт и да на способност комуникације на страном језику подједнако утичу сви њени елементи који се не могу посматрати потпуно независно већ заједно у синергији чине комуникативну језичку способности на страном језику. Такође, за психолошко-педагошки фактор је установљено да представља високо конзистентан конструкт.

Укупни резултати истраживања указују на то да је комуникацијски оријентисан наставни програм у настави енглеског језика струке делотворан у оснаживању опште способности комуникације на страном језику и специфично језичких. Ова делотворност није доведена у опасност променом комуникацијског контекста и регистра и повећањем комплексности самог задатка у смислу одабира и презентирања адекватних информација уз употребу софистициранијег вокабулара, примену адекватних функција језика и стратегија комуникације уз подразумеван висок ниво течности у изражавању.

Остала три наставна програма примењена у истраживању су такође имали позитивне ефекте на развој језичких елемената, стратегијске компетенције и елемента течност у изражавању али искључиво у вршњачком и формалном комуникацијском контексту, односно у оним елементима и ситуацији на којима је био фокус у наставним програмима, а то је комуникацијска ситуација карактеристична за формални академски контекст.

Даље је утврђено да наставни програми који су примењени у истраживању утичу на разлике у процени наставних активности усменог изражавања на часовима енглеског језика а да трајање инструкције на енглеском језику као страном језику струке на високошколској установи утиче на студентову процену заступљености вежби усменог изражавања на часовима енглеског језика. Наставни програми који су примењени у истраживању и трајање инструкције на енглеском језику као страном језику струке утичу и на ниво анксиозности студената у учењу страног језика у разредном контексту. Међутим, показало се да ниједан наставни програм примењен у истраживању није био делотворан на развој невербалне комуникативне способности као ни једна друга испитивана варијабла.

Утврђено је да комуникативна језичка способност (1) позитивно значајно корелира са студентском самопроценом способности усменог изражавања на енглеском језику у сва три испитивана социјална контекста и да значај корелације расте на крају експеримента у односу на његов почетак; (2) позитивно корелира са применом стратегија усменог изражавања на енглеском језику као страном језику струке и да се значај корелација креће од благе до умерене и значајне, односно да је већи на крају експеримента у односу на његов почетак; и (3) позитивно умерено, значајно и веома значајно корелира са нивоом анксиозности студената у учењу страног/енглеског језика у учионици, односно да значај постојећих односа расте током трајања експеримента.

Анализирајући постојање релација између самих психолошко-педагошких фактора комуникативне језичке способности, утврђено је да: студентска самопроцена способности усменог изражавања на енглеском језику као страном позитивно високо корелира са нивоом анксиозности студената у учењу страног језика, позитивно значајно корелира са применом стратегија усменог изражавања на страном језику, позитивно умерено са студентском

евалуацијом наставних активности усменог изражавања на часовима енглеског језика, и позитивно благо са мотивацијом за учење страног језика (компонентом студентових ставова о учењу страног језика); примена стратегија усменог изражавања позитивно умерено корелира са ставовима о учењу страног језика; и коначно, анксиозност у учењу страног језика позитивно благо корелира са студентском евалуацијом активности усменог изражавања на часовима енглеског језика.

Ефикасна и примерена комуникација на страном језику у разноврсним комуникацијским ситуацијама подразумева континуирани, симултани и равномеран развој свих испитиваних елемената комуникативне језичке способности на страном језику; ово подразумева развој не само организационих и прагматичких елемената, већ и развој течности у изражавању као квалитативног чиниоца који омогућава успешну примену прагматичких елемената, стратегија комуникације али и адекватног невербалног понашања у одређеном социјалном и комуникацијском контексту.

Из резултата истраживања се могу извући значајне импликације за наставу. Примена комуникацијског приступа у настави страног језика у различитим дисциплинама (у стручним средњим школама и на факултетима) и професијама (кроз стручно усавршавање) допринела већој способности комуницирања на страном језику свих учесника. Присуство ученика/студената који су на почетним нивоима учења страног језика у наставној ситуацији ствара потребу за постојањем наставних група или одељења где ће бити примењени специфични наставни програми за ученике са нижим нивоима знања са постепеним увођењем терминологије, вокабулара и комуникацијских активности карактериситчних за струку која се изучава. Даље, у настави страног језика која је оријентисана ка побољшању способности усмене комуникације на страном језику генерално (а и страног језика струке) неопходно је подизати свест код испитаника шта је то невербално понашање, који су облици невербалног понашања адекватни и применити активности симулације и вежбања. Коначно, подизање мотивације за учење страног језика код ученика, као једна од значајних одредница развоја комуникативне језичке способности, неопходно је применити у педагошкој ситуацији у настави страних језика у учионици.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Резултати истраживања изложени у докторској дисертацији мр Милевице Бојовић су оригинални и релевантни за област примењене лингвистике и посебно за њену област посвећену проучавању усвајања другог и учења страног језика. Шире гледано, ови резултати су значајни и за методику наставе страних језика, психолингвистику, социолингвистику али и прагматику, услед чега дисертацију одликује висок степен интердисциплинарности.

Укупна оцена приказа и тумачења резултата изложених у дисертацији мр Милевице Бојовић је изузетно позитивна. Кандидаткиња је показала одлично познавање и разумевање поступака који су у основи хипотетичко-дедуктивног метода али и квантитативне и квалитативне анализе података. Интерпретација резултата је јасна и прецизна а повезивање нумеричких података са квалитативним показатељима адекватно што нарочито треба нагласити с обзиром на сложеност и интердисциплинарност истраживања и велики број прикупљених података. Неопходно је нагласити функционалну употребу научног стила који је на високом нивоу у свим деловима

дисертације.
IX ПРЕДЛОГ:
На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже: да Наставно-научно веће Филолошког факултета у Београду **прихвати** Извештај о прегледу и оцени докторске дисертације мр Милевице Бојовић под насловом „Значај и развој комуникативне језичке способности студената у учењу енглеског језика као језика струке“ и да га **упути Већу друштвено-хуманистичких наука** Универзитета у Београду на сагласност и да кандидаткињу позове на усмену јавну одбрану.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. доц. др Ивана Трбојевић Милошевић
   Филолошки факултет, Београд
2. доц. др Смиљка Стојановић
   Филолошки факултет, Београд
3. доц. др Светлана Стојић
   Филозофски факултет, Београд